De KL een huurlingenleger?

Een kernelement van de Prioriteitennota wordt gevormd door het opschorten van de opkomstplicht. De belangrijkste reden hiervoor is gelegen in de taakstelling, waarbij prioriteit is gegeven aan de uitvoering van crisisbeheersingsoperaties. Voor deze taak zijn eenheden met dienstplichtigen minder geschikt, omdat dezen, om politieke redenen, slechts op basis van vrijwilligheid kunnen worden ingezet. Blijkbaar wordt het nationale belang van crisisbeheersingsoperaties minder hoog ingeschat dan de bescherming van de integriteit van het bondgenootschappelijk gebied, waarbij politiek gezien geen bezwaren tegen de inzet van dienstplichtigen bestonden.

Door het opschorten van de opkomstplicht dienen de Nederlandse strijdkrachten te worden geherstructureerd van een kader-militieleger tot een geheel uit vrijwilligers samengestelde krijgsmacht. Vooral voor de Koninklijke landmacht zal dat grote gevolgen hebben. Onwillekeurig worden hierbij herinneringen opgeroepen aan een situatie die omstreeks 200 jaar geleden tot een einde kwam: het zeer algemeen bestaan van krijgsmachten van beroepssoldaten, veelal huurlingen genoemd.

Tijdens de Franse revolutie en de daarop volgende Napoleontische periode werden de grondslagen gelegd voor het dienstplichtstelsel. Behalve met de kostenfactor hing de overgang van huurlingenlegers naar kader-militielegers nauw samen met de opkomst van de moderne natie-staat, gecentraliseerde overheidsbureaucratie en de vorming van democratischer bestuursvormen. Met name door nationale gevoelens werden dienstplichtigen gemotiveerd om, zo nodig met gevaar voor eigen leven, de belangen van de eigen natie te dienen.

Uit het voorgaande blijkt reeds dat motivatie en motieven voor dienstneming in een krijgsmacht verschillend kunnen zijn. Dat wordt nog eens onderstreept door de verschillende termen die worden gebruikt, zoals beroeps-, vrijwilligers- of huurlingenleger. Deze termen zijn gevoelsmatig terug te voeren op de beweegredenen tot dienstneming. In de term beroepsleger ligt de nadruk meer op het beroep, de professie. De keuze wordt gemaakt op grond van de aantrekkelijkheid en de uitdaging van het vak. Bij het begrip vrijwilligersleger ligt het accent daarentegen meer op de vrijwilligheid van de dienstneming. Bij vrijwillige dienstneming spelen vaak sterke nationalistische of politieke overwegingen een rol. Voorbeelden hiervan zijn bijvoorbeeld de „oorlogsvrijwilligers" die werden geworven voor de strijd in Nederlands-Indië tegen Japan, de vrijwilligers voor de strijd tegen het communisme in Korea, maar ook de buitenlandse participanten aan de Spaanse burgeroorlog. Bij een huurlingenleger ten slotte ligt het accent het meest op de financiële vergoeding die de soldaat voor zijn verrichtingen verkrijgt. Veelal wordt bij huurlingen tevens gedacht aan dienstneming bij vreemde krijgsheren. Voorbeelden hiervan zijn onder andere het Vreemdelingenlegioen en de vele blanke huurlingengroeperingen die in de jaren '60 en '70 in Afrika actief waren.

Na het afschaffen van de opkomstplicht zal, behalve de behoefte aan beroepspersoneel voor onbepaalde tijd, de Koninklijke landmacht jaarlijks circa 6000 beroepsmilitairen voor bepaalde tijd moeten werven. Zij zullen slechts enkele jaren deel uitmaken van de krijgsmacht en zijn voor een groot deel bestemd voor de lagere functies.
Het vullen van deze behoefte – en daarmee het reali-

seren van de in de Prioriteitennota vastgestelde behoefte aan gevechtskracht – zal een grote inspanning vergen op het gebied van de personeelsvoorziening. Bij de werving zal terdege moeten worden ingespeeld op de motieven die bij vrijwillige dienstneming een rol kunnen spelen. Zo wordt reeds personeel geworven met campagnes waarbij de aantrekkelijkheid en de uitdaging van de militaire professie breed worden uitgemeten. De Luchtmobiele brigade is daarbij natuurlijk het paradepaard. Zeker voor deze eenheid kan worden verwacht dat, indien tijdens de dienstperiode het geschilderde beeld ook nog wordt waargemaakt, er voldoende belangstelling zal bestaan voor een adequate vulling. Of dit dan ook het geval zal zijn voor andere, minder aansprekende, functies valt te betwijfelen. Hier zal dan een beroep moeten worden gedaan op andere motieven.

Gevoeglijk kan worden aangenomen, dat zich slechts weinig kandidaten uit ideële of politieke overwegingen vrijwillig zullen aanmelden. Het communisme vormt geen bedreiging meer, er is geen algemeen aanvaarde vijand en er staan niet direct algemeen aanvaarde nationale belangen op het spel. Ook bij de huidige beroepsmilitairen kan men geluiden opvangen dat een deel van de huidige taken niet past binnen het takenpakket dat men zich bij dienstneming had voorgesteld. De bereidheid tot uitzending naar conflictgebieden, ook zonder dat er nog sprake is van *peace-enforcement*-operaties, is niet bijster groot.

Een derde motief voor dienstneming is de aantrekkelijkheid van de arbeidsvoorwaarden. Daarbij zal zeker het salaris een belangrijke rol spelen en daarmee zou kunnen worden gesteld dat een eerste stap wordt gezet in de richting van een huurlingenleger. Hierbij moet men zich ook realiseren dat, gezien de aard van de functies en de mate van salariëring, mogelijk een beroep zal moeten worden gedaan op de minst geschoolde krachten uit de arbeidsmarkt. Ook in andere landen heeft dit verschijnsel zich voorgedaan. In Nederland behoren tot deze categorie relatief veel allochtone jongeren, voor een deel met de Nederlandse nationaliteit. Formeel bestaat er dus geen beletsel om deze jongeren deel te laten uitmaken van de krijgsmacht. Door sommigen wordt dat zelfs toegejuicht, o.a. door de Amsterdamse hoofdcommissaris van politie, drs. E. Nordholt, die verwacht dat door een verblijf onder de wapenen kansarme jeugd betere mogelijkheden zal hebben tot een integratie in de Nederlandse samenleving. Zeker zal participatie van allochtonen in de krijgsmacht ook bijdragen aan de vorming van een multiculturele samenleving.

Voor de krijgsmacht zelf zijn er natuurlijk wel enkele consequenties aan verbonden. Zo zal waarschijnlijk een groter beroep moeten worden gedaan op het militaire leiderschap. Voorts zullen enkele praktische problemen moeten worden opgelost, zoals het vergroten van de verscheidenheid van de menu's, afstemmen van oefenschema's op een grotere diversiteit van religieuze feestdagen enz. Een groter probleem wordt echter gevormd door de vraag of een dergelijke multiculturele krijgsmacht wel overal inzetbaar kan worden geacht. De krijgsmacht kan voor de vraag komen te staan of uitzending van militairen naar conflicthaarden waarmee de betrokken militair speciale banden heeft, niet onnodige risico's oproept, zowel voor de betrokkene als voor de organisatie. De krijgsmacht zal zich vroegtijdig moeten voorbereiden op deze, en tal van andere, nieuwe vragen.

* *

Er is zeker een oplossing voor de geschetste problemen te vinden; de praktijk heeft dit voor bepaalde groepen reeds bewezen. Daarmee kan men zich afvragen of het ook voor in Nederland woonachtige buitenlanders mogelijk zou moeten zijn dienst te nemen bij de krijgsmacht. Voor het hebben van beperkt stemrecht is het in Nederland al niet meer noodzakelijk de Nederlandse nationaliteit te bezitten. Dat roept de vraag op waarom de Nederlandse nationaliteit een vereiste zou moeten zijn om, door dienstneming bij de krijgsmacht, niet-direct-Nederlandse belangen te behartigen. Men kan zich zelfs afvragen of het opleggen van restricties op het gebied van de nationaliteit wel strookt met het recht op arbeid binnen de EG. Ook hier weer enkele vragen die nadere studie oproepen, en waarvan de uitkomsten zullen moeten bepalen waar de grenzen komen te liggen bij het *intake*-beleid van de Nederlandse krijgsmacht. Het lijkt zinvol dergelijke studies reeds nu ter hand te laten nemen om tijdig een gepast antwoord gereed te hebben. Uiteindelijk wordt daarmee bepaald in hoeverre de Koninklijke landmacht *teruggaat naar de toekomst* van een huurlingenleger.